VİKİNG ÖDÜLLÜ BASKIRESİM YARIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

Mahmut Sami ÖZTÜRK[1]

ÖZET

Sanat organizasyonlarını düzenleyen devlet dışındaki özel kuruluşların sanata ve kültüre olan katkıları, farklı sanat geleneklerinde olduğu gibi Özgün Baskıresim alanının yaygın eğitimi açısından da önem taşımıştır. Sanatta süregelen Özgün Baskıresim sanat aktiviteleri Türkiye'de de yakın dönemde, Çağdaş Türk Resim Sanatı için farklı bir misyon üstlenmeye çalışmıştır.Türkiye'de 80'li yıllarda sessiz tartışmaların içerisinde açılan ve aynı zamanda baskıresim alanında çok güçlü etkiler doğurmuş, bir süre sürdürülebilmiş yarışmalı sergilerden biride Viking Ödüllü Baskıresim Sergileri'dir. Bu yarışmalı sergiler ve alt bileşikleri, günümüz sanat alanında ve sanat etkinliklerinde baskıresmin yerini anlamak adına önemlidir.Bu yarışmaların sanat ve sanatçıya katkı sağlayan bir prestij sergileri ve ödüllendirmeleri olduğunun en anlamlı göstergesi; yakın dönem Türk sanatının önemli sanatçılarının jüri üyeliklerinde bulunmasının yanında, günümüz sanatında ustalar grubu olarak tanımlanabilecek pek çok sanatçının bu yarışmalara katıldığı, ödüller kazandığıdır.

Anahtar Kelimeler: Viking, Baskıresim, Sergi, Özgün Baskıresim, Sanat.

Öztürk, Mahmut Sami. "Viking Ödüllü Baskı resim Yarışmalarının Değerlendirilmesi". *idil* 5.23 (2016): 985-1006.

Öztürk, M. S. (2016). Viking Ödüllü Baski resim Yarışmalarının Değerlendirilmesi."*idil*, 5 (23), s.985-1006.

[1]Yrd.Doç.Dr.,Necmettin Erbakan Üniversitesi,Güzel Sanatlar Fakültesi,Grafik Bölümü. Msozturk(at)konya edu.tr

* Bu metin "VİKİNG ÖDÜLLÜ BASKIRESİM SERGİLERİ VE SANATSAL KAZANIMLARI" adlı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

THE CRITICISM ABOUT VİKİNG AWARDED PRINTMAKING COMPETITIONS

ABSTRACT

The contributions to art and culture of private institutions which organize art events have had a significant effect on the common-public education of art of Printmaking. Printmaking activities in Turkey have tried to undertake a particular mission for recent years.One of the most influential competitive exhibitions in Turkey that have been sustained for a limited time is Viking Awarded Printmaking Exhibition. These competitive exhibitions and their sub-components are cruical in understanding the position of Printmaking in contemporary art and art activities.The most meaningful indication that these competitions have a major contribution to art and the artist is that recent prominent artists of Turkish art have jury duties in these competitions and also many artists who could be labelled as masters of the art have attended and won prizes.

Keywords: Viking, Printmaking, Exhibition, Original Printmaking, Art.

GİRİŞ

Tarih boyunca insanın olduğu her yerde sanat var olmuştur. Dünya üzerinde yaşamış her toplumun kendine özgü bir sanatı olmuştur. Nerede bir insan topluluğu varsa, orada yaşamın gereksinimi haline gelmiş olan maddi hayatın, sezginin, bilinçaltının, içgüdüselliğin bir etkisi olarak sanat kendini göstermiştir (Artut, 2009: 13).

Sanat insan için geçmişten kalan ve geleceğe aktırılmaya bekleyen bir hazine gibi, toplumların geçmişte edindikleri deneyimlerden yoğrulmuş birer birikimdir. Bu birikimler, kuşaklar arasında etkileşimin sağlanabilmesinde büyük önem taşır. Bu aktarım süreci de sanat üreticisi ve tüketicisi arasında farklı sanatsal sunum yöntemleriyle gerçekleşir.

Bu sanat aktiviteleri içerisinde, sergiler, büyük kitlelere ulaşabildiği için, insanların görsel dünyalarını eğitmede hiç kuşkusuz en basit ve pratik çözümlerden birisidir.

Sanatın iletişim ve eğitimsel işlevlerini en belirgin şekilde göz önüne koyan faaliyet olan sanatsal sergiler; kendisine, hayata ve çevresine karşı farkındalığı gelişmiş, etrafını değişik bakış açılarıyla gözlemleyebilen bireyler yetişmesinde önemli rol oynayan etkinliklerdir. Sergiler aynı zamanda soyut düşünme yetisi gelişmiş ve bu düşüncelerini, çağdaş yaşamın gereklerine uygun şekilde, kendi bireysel diliyle ifade edebilen ve düşüncelerini kendi içsellikleri ile birleştirebilen kişiler yetişmesine olanak sağlamaktadır.

> "…. sanat sergilerinin üstlendikleri görev, kültürel değerlere sahip çıkarak, bu değerlerin gelişmesine olanak sağlamak, kişilerin sanatsal beklentilerine cevap vermek ve topluma sanat değeri kazandırmakla yükümlüdür. Aynı zamanda sanatsal, kültürel, eğitsel ve bilimsel amaçları da vardır. Bu etkinlikler plastik sanatlar eğitiminde öğrencinin aktif olarak buralardaki sanat programlarına dâhil olmasının yanında, sergilenen sanat eserleriyle topluma sanatı kanıksatarak sevdirmek ve sanatın kişileri etkileme gücünden faydalanarak, toplumun sanat bilincinin gelişmesini sağlamaktadır"(Erbay, 2001: 29).

Tarih boyunca birçok rejim iktidarlarını yerleştirmek ve güçlendirmek için çok çeşitli araçlara başvurmuştur. Bu araçlardan biri de sanat olmuştur. Sanatın, ideolojilerin yerleşmesinde bir araç olarak kullanılması geçtiğimiz yüzyılda başlamıştır. Ülkemizde de, Cumhuriyet sonrası, bir yandan yeni devletin kendi ideolojisini halka yayması, diğer yandan da çağdaş görüntüsünü kendi totaliter söylemi içinde dışarıya yansıtması anlamında sanat önemli bir propaganda aracı olarak devlet ve kurumları tarafından her zaman önemsenmiştir. Hem cumhuriyete

yeni sanatçılar ve yapıtlar kazandırılması hem de çağdaş sanatın desteklenmesi anlamında günümüze kadar devam eden farklı sanat yarışmaları düzenlemiştir.

Bunlardan en köklü ve süregelmiş olan Devlet Resim ve Heykel Sergileri, devletin belirlediği kültür-sanat politikası üzerinde yapılanmıştır. Bu politika, ulusal bir sanat yaratma, ulusal olan sanatın modern olmasını sağlama, ulusal çağdaş sanatın oluşturulmasında güzel sanatlar eğitimine yeniden yön verme şeklinde üç ana fikir üzerine oturtulmuştur. Plastik Sanatlar alanındaki bu çalışmalar, toplumsal dinamiklerden kaynaklanmış, devletin politikaları doğrultusunda aydınlarca programlanmıştır(Yasa Yaman, 1994:161).

> "Bu sergiler sanatçıların ödüllendirildikleri ve belli sayıda yapıtların resmi dairelere konmak üzere devletçe satın alındığı sergilerdir. Başlangıçta büyük ölçüde ciddiye alınmış bu sergilerin 1940 yılında düzenlenen ikincisinde, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, Cumhuriyet Devletinin demokratik bir tarafsızlık ilkesi benimsemiş olarak sanatçılarla yakından ilgilenmeyi amaç edindiğini, devlet sergileriyle plastik sanatlar alanında yapılan tüm çalışmaların bir araya toplanarak, aralarındaki üstün niteliklerin sanatın soyluluğuna uygun bir yolda belirleneceğini dile getirmiştir. Yücel bu sergilerle, devletin koruyucu ve geliştirici işlevini plastik sanatlar alanında da ortaya koyduğunu ayrıca vurgulamıştır" (Tansuğ, 2005: 217).

> "Devlet Resim ve Heykel Sergisi ilk sergi denemelerinden sonra yarışma ve seçici kurul "jüri" sistemine dayandırılmış büyük bir düzenleme ile sanata ve sanatçıya devlet desteğinin tipik bir örneği olarak kurumsallaşmış, sanat hayatımızda derin izler bırakarak günümüze ulaşmıştır"(Erol,2003).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yurdu gezen ressamlar uygulamasının hemen ardından, savaş yıllarının sanat ortamına canlılık kazandıran en önemli etkinlik olan Devlet Resim Ve Heykel Sergisinin o yıllarda gündeme gelmiş olması, onu cumhuriyetin konstrüktif yapısıyla şekillenen bir anlayışla temellenmiştir. 1950'lere kadar önemini sürdüren sergi bugüne kadar canlılığını kaybederek devam etmiştir. Ancak geçmişte özellikle savaş yıllarında büyük bir boşluğu doldurmuş ve önem taşımıştır. Bu sergiler her nesil ve anlayıştan sanatçının bir sanat ortamı içerisinde bulunma, eserlerini sergileme üretimlerini başlıca alıcı konumundaki resmi kurumların ilgisine sunma yolundaki tek etkinliği olmuştur. Fakat 1990'lı yıllarla beraber bu çoksesli özelliğini yitirmiştir.

Adnan Turani'ye (2002) göre, 1975'lerden sonra, bu sergilerden Türk Resim ve Heykelinin adı geçen önemli isimleri yavaş yavaş uzaklaşmaya başlamış ve dolaylı olarak bu önemli sergileme, Türk resim ve heykelinin genel çağdaş düzeyini yansıtmaktan bir ölçüde de olsa uzaklaşmıştı. Sergiler giderek yalnız genç kuşağın çalışmalarını büyük oranda yansıtan resmi bir sergi kimliği ile bugünlere değin devam ettirmiştir.

Ülkemizde 80'li yıllarda liberal ekonomik açılımlar ve sosyo-politik yaklaşımlarla sanat galerilerinin artmasıyla, özel sektörün daha ağırlıklı olduğu, devletin ise daha ilgisiz kaldığı sanat yarışmalarındaki artış önemli bir gelişim ve değişim belirtisi olmuştur. Sanatçılara maddi bir destek sunması ve yaratıcılığa yatkın plastik duyarlılıkları ortaya çıkarmak açısından oldukça önemli işlevler taşıyan sanat yarışmaları 80'lerden günümüze artarak sürmüşlerdir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Sanatta süregelen aktiviteler Türkiye'de de yakın dönemde, Çağdaş Türk Resim Sanatı için farklı bir misyon üstlenmeye çalışmıştır.

Sanat organizasyonlarını düzenleyen devlet dışındaki özel kuruluşların sanata ve kültüre olan katkıları, bütün sanat alanları gibi Özgün Baskıresim alanının yaygın eğitimi açısından da önemli görülmüştür. Bu uygulamaların; bir sanat pratiği olarak bireylerin ve toplumların ilerlemesinde, sanatsal ve kültürel gelişimlerinde çok büyük etkileri olmuştur.

Türkiye'de sessiz tartışmaların içerisinde açılan ve aynı zamanda baskıresim alanında çok güçlü etkiler doğurmuş, bir süre sürdürülebilmiş yarışmalı sergilerden biride Viking Ödüllü Baskıresim Sergileri'dir. Bu yarışmalı sergiler ve alt bileşikleri, günümüz resim sanatı alanında ve sanat etkinliklerinde baskıresmin yerini anlamak adına önemlidir.

Bu yarışmaların sanat ve sanatçıya katkı sağlayan bir prestij sergileri ve ödüllendirmeleri olduğunun en anlamlı göstergesi; yakın dönem Türk sanatının önemli sanatçılarının jüri üyeliklerinde bulunmasının yanında, günümüz sanatında ustalar grubu olarak tanımlanabilecek pek çok sanatçının bu yarışmalara katıldığı, ödüller kazandığıdır. Konunun tetkikinin yapıldığı bu araştırmayla, sergi ve yarışmalara döneminde ne denli önem verildiği ve yarışmaların saygınlığı anlaşılacaktır.

Dönemi içerisinde gerçekleşmiş kapsamlı ve iyi organize edilmiş bir etkinlik olan Viking Ödüllü Baskıresim sergilerinin sanatçılarca değerlendirilmesi, sanatsal etkilerinin olup olmadığının belirlenmesiyle, ileride yapılacak olan sergi ve çalışmalara katkıda bulunulması düşünülmüştür.

VİKİNG ÖDÜLLÜ BASKIRESİM SERGİLERİ

Sanat eğitiminin ilk bilgi edinimlerini örgün eğitim düzeyindeki okullarda alan gençlerin, belli bir temele oturmamış olan kavramları kafalarında olgunlaştırıp

geliştirebilmeleri, ancak yaşadıkları çevrelerde bu kavramlara somut karşılıklar bulacakları kültürel ve sanatsal olanakların yaygınlığına bağlıdır. Bu durum, bütün ülkede halkın çoğunluğuna kültür ve sanat alanında eşit hizmet götürme, bundan yararlandırma ve sanatsal yaratma olanakları sağlamakla gerçekleşir. Devlet kurumları dışında özel kuruluşların sanata ve kültüre katkıları, bu daldaki yaygın eğitim açısından önem taşır (Özsezgin,1997:15).

Gelişme aşamasındaki ülkeler ve bazı gelişmiş ülkelerin başka alanlarda olduğu gibi devletin sanat ve kültür konularında seçenekleri saptamak, olabildiğince geniş bir kesimin sanat ve kültürden pay alması için gerekli koşulların yaratılması görevlerini; yarı resmi ve özel kuruluşlarca paylaştığı görülür. Burada temel amaç; sanatın kavrayıcı etkinliğinden, bilgilendirici ve haz yaratıcı işlevinden, geniş toplum kesimlerini yararlandırmak ve böylece hangi alana yönelik olursa olsun, özel kuruluşların hizmet olanaklarını genişletmektir(Özsezgin,1997:15).

Ülkemizde batılı anlamdaki resim ve heykel (plastik sanatlar) aşama aşama yol almış; devamlılığı olan sergileme geleneği, cumhuriyetle birlikte devlet sergileriyle giderek sistemleşmiş, ödül geleneği kurulmuş, sanatçılara çalışma ve yapıt üretme olanakları sağlanmıştır. Yıllar içerisinde eğitim kurumlarında eğitici kadroların artmasıyla birlikte görgü ve birikimler artarak çoğalmış, devletin sınırlı desteği yeterli olmaktan çıkmış, artan sanatçı sayısı yeni değerlendirme yöntemlerini zorunlu kılmıştır.

Türkiye'de 1980'li yıllarda ise, belki de en önemli dönüşüm yaşanmıştır.70'li yıllarda sanat alanında baskıresim yapmaya başlayan kuşağın en verimli ve önemli yapıtlarını ürettiği yıllar bu yıllar olmuştur. Bu dönemde toplumsal, kültürel ve siyasal yaşama bağlı olarak, küresel oluşumların da etkisiyle yeniden biçimlenen hayat, birçok şeyi değişmek zorunda bırakmıştır. Dışa açılma ve liberal politikalarla uluslararası ilişkiler gelişmiş; sermaye yeni bir sürece girmiş; toplumsal ilişkiler karmaşık küresel ağın yapısıyla yeniden biçimlenmiştir. Bu değişim sanat dünyasında da her yönüyle önemli bir hareketlilik yaratmıştır. İlişkiler, sergi organizasyonları, geçişlilik hızlanmış ve bunların sonucunda dünyadaki gelişmelerle eşzamanlılık oluşmaya başlamıştır(Esmer, 2011: 22).

Özellikle sanat pazarlamasının dikkati çekecek bir düzey kazanmaya başladığı o yıllarda ve onu izleyen dönemde, özel kuruluşların sanata bakış ve değerlendirme yöntemleri, bu alanın ileride kazanacağı yeni boyutların önceden keşfiyle de yakından ilgili olmuştur.

Süregelen dönem içerisinde sanatı destekleyen özel kurumların önemli olanlarından biriside kuşkusuz Yaşar Grubudur(Yaşar Holding). Bu grubun sanat

alanında en bilinen kurumu, yıllar önce ülkemizde ilklerden biri olan özel yarışmalı sergisini düzenlemiş ve günümüzde devam ettiren DYO'dur(Durmuş Yaşar ve Oğulları). Holding bünyesinde 1954 yılında işletmeye açılan DYO Türkiye'deki ilk boya fabrikasıdır.

DYO'nun kurucuları fabrikayı kurarken sanayici kimliği içerisinde ortaya çıkmışlar, ekonomik amaçlarının yanı sıra Türkiye gibi gelişme çabaları içindeki bir ülkede zorunlu olduğu gerçeğinden hareket ederek; şirketin kuruluşundan on üç yıl gibi kısa bir süre sonra sanatı ve sanatçıyı özendirmek amacıyla bir resim yarışması düzenleme kararı almışlardır (Özsezgin,1997:17). 1967 yılında DYO resim yarışmalarının ilk'i gerçekleşmiştir. Yarışma DYO'nun kurumsal olarak düzenlediği "İlk Resim Yarışması" dır. Egeli sanatçılara seslenen yarışmanın kapsamı ikinci yılıyla birlikte genişlemeye başlamış, yıllar içerisinde büyük kentlerden yarışmanın yurt geneline yayılması talepleri gelmiştir. Topladığı ilgiyi giderek artıran yarışmalar Cumhuriyetin 50. Yılında (1973) yurt geneline açılmıştır (Dyo 34. Sergi Katoloğu, 2010).

Ticari işletmelerden oluşmuş bir grup olan Yaşar Topluluğu bünyesinde, 80'li yıllarda bazı iktisadi gelişmeler olmuştur.1982 yılında kağıt ile selüloz üzerine üretim yapan Viking Kağıt ve Selüloz A.Ş. grup bünyesine(Yaşar Holding) katılmıştır.

Resim-1 : Viking Kağıt ve Selüloz A.Ş. (Dış Görünüm)

Kaynak: (Fevzi Gökaliler ile Kişisel İletişim, 17 Haziran 2014, Web)

Bu gelişme sonrası kurum bünyesinde sanata destek, kültür faliyeti ve kurum tanıtımı düşünceleriyle ülke çapında bir etkinlik düzenleme kararı sonrası, VİKİNG BASKIRESİM BİRİNCİ ÖDÜLLÜ SERGİSİ adı altında 1983 yılında ilk yarışmalı sergi düzenlenmiştir. Özgün baskı resim alanına katkı vermesi beklenen ve devamlılığı düşünülerek birinci ibaresiyle başlanan ödüllü serginin süregelen yıllarda arkası gelmiş, her sene düzenli sergiler açılmaya başlanmıştır.

Düzenlendiği yıllarda diğer süregelen yarışmalı sergilerle eşdeğer prestiji kısa sürede yakalamış olan sergiler; Birinci(1983), İkinci(1984), Üçüncü(1985) ve Dördüncü(1986) sergi olarak üst üste dört yıl açılmıştır. Sanatçıların oldukça fazla ilgi gösterdiği, baskıresim alanında güçlü etkiler doğurmuş bu yarışmalı sergiler, kurum içi gelişmeler ve sessiz tartışmalar sonucunda devam ettirilememiş ve tarih sahnesinde yerini almıştır.

Baskıresim alanında sanatı destekleyen ve teşvik eden kurumların faaliyetleri arasında Viking Kağıt firmasının düzenlediği özgün baskıresim yarışması, kendi dönemi içerisinde çok başarılara imza atmış ve yaratmış olduğu teşvikten dolayı standardı yüksek bir katılım sağlayarak özgün baskı sanatında önemli sanatçıların yetişmesine öncülük etmiştir(Ayan,2007:109).

Bu sergilerin hepsinde amaç, baskı sanatları alanında çaba harcayan sanatçıları ve onların yapıtlarını Türk kamuoyuna sunmak ve onların hizmetlerine destek olmak olmuştur. Bu girişimin diğer bir yararı da bu alanda sivrilenlerle, onların güçlü yapıtlarını kamuoyuna tanıtarak bu alanda bir değer yargısının oluşması sağlanmasıdır(Toprak,2009:39).

Türkiye'deki Baskıresim Alanı Açısından Sergilerin Anlam ve Önemi

Asırlardır süregelen baskıresim geleneği, eski iletişim aracı özelliğini yitirmesi sebebiyle bugün için farklı bir misyon üstlenmiştir. Kamu yararına "üst kültür" politikası ile bugünlere kadar kimliğini koruyan Özgün Baskıresim Sanatı olarak, yine farklı amaçlarla da olsa hep ihtiyaç duyulan bir alan olmuştur.

Aslıer (1989:7) Özgün Baskıresmi çeşitli araç ve malzeme kullanarak ve doğrudan veya kalıplar hazırlayarak, kâğıda veya benzeri malzeme üzerine sanatçı tarafından yapılıp basılan sanat eserleridir şeklinde tanımlamıştır.

Grafik düzenleme disipliniyle değerlendirildiğinde baskıresim, resim sanatı ile her zaman aynı sorunları paylaşmıştır. Plastik çözümlemeler bakımından hiçbir ayrımı olmadığı için, toplumun yaratıcılığa olan ihtiyacı bakımından Resim ve Heykel kadar Özgün Baskıresim Sanatı da önemli görülmüştür(Ayan,2007).

Ülkemizde de birçok konuda olduğu gibi hemen hemen sıfırdan başlayan baskıresim sanat ortamının topluma kazandırılması ve gereken ilginin sağlanması doğal olarak zamanla sağlanmıştır.

Viking Baskıresim Yarışmalı Sergileri'nin yapılması ve sonrasında DYO sergilerinde özgün baskının ayrılması, ardından Devlet Resim Heykel Yarışmasına Baskıresmin alan olarak kabul edilmesi bu değişimin bir yansıması olmakla birlikte baskıresmin yayılımını artıran önemli girişimler olarak görülmüştür (Esmer, 2011).

Kısa sayılabilecek bir tarihsel geleneğe dayanan batı etkisindeki resim sanatımızın yakın dönemlerdeki gelişim evreleri göz önüne alındığında Viking Baskıresim Ödüllü Sergileri'nin Özgün Baskıresmi özendirici ve destekleyici yönde bir işlevi gündeme getirdiği, sonraki yıllarda bu işlevin ağırlıklı bir değer taşıdığı anlaşılmıştır.

Hasana Pekmezci'de (2012) Viking Ödüllü Baskıresim Sergileri için ;

> "…… sanat ve sanatçıya katkı sağlayan bir prestij sergileri ve ödüllendirmeleri olduğunun en anlamlı göstergesi, yakın dönem Türk Sanatının önemli sanatçılarının bu yarışmalarda jüri üyeliklerinde bulunmasının yanında, bugün ve özellikle 1960 sonrası Türk Sanatında aktif isimleri olan ve günümüz sanatında ustalar grubu olarak tanımlanabilecek pek çok sanatçının DYO ve Viking Baskıresim Sergilerine katıldığı, ödüller kazandığı bilinmektedir. Ödül kazanan sanatçıların adları incelendiğinde bu sergi ve yarışmalara ne denli önem verildiği ve yarışmaların saygınlığı görülecektir. Ayrıca bu isimlerin çok büyük bölümü, bütün sergi kataloglarında ve yayınlanan biyografik sanat kitaplarında, akademik yükseltilme ve atamalardaki özgeçmişlerinde bu sergi ve yarışmalara ön sıralarda yer vermişlerdir." demiştir.

Alanında ilk kurumsal yarışmalı sergi olan etkinliğe, dönemindeki büyük sergilerle kıyaslandığında önemli sayılabilecek sanat yapıtıyla katılım sağlanmış olması, bu yarışmalara duyulan güveni belgeleyeceği gibi, dönemi içerisinde Türkiye'de yarışmalara katılım yönünde yoğun bir talebin oluştuğu ve çeşitli kaynaklardan gelen genç ya da yetişkin sanatçı sayısında artış yaşanmaya başlandığını da göz önüne sermiştir.

Ödüllü Baskıresim Sergisinin ilkinin sergi katalog (1983) önsözünde; bugün adı sanatın ustalar grubunda yer alan o günün yarışma jürisi (Mustafa Aslıer-Başkan, Özdemir Altan, Mürşide İçmeli, Halil Akdeniz, Süleyman Saim Tekcan) tarafından sergilerin anlamı şu sözlerle "*Geleneksel olarak sürdürülmesi amacı ile düşünülüp planlanan 1.Viking Özgün Baskıresim Ödüllü Sergisi sonucunu göstermiştir ki, Türk Baskıresim Sanatı Dünya Baskıresim Sanatı içinde gurur duyulacak bir noktaya*

gelmiş durumdadır. 1.Viking Özgün Baskıresim Ödüllü Sergisi, Türk Baskıresim Sanatı'nın bugünkü durumunu yansıtan tarihi bir sanat olayıdır. Bu serginin genç kuşak baskı resim sanatçılarının yetişmesine büyük katkısı olacağı inancını paylaşıyoruz." ifade edilmiştir.

VİKİNG ÖDÜLLÜ BASKIRESİM SERGİLERİ İLİŞKİN SANATÇI DEĞERLENDİRMELERİ

Sergi etkinliklerinin düzenlendiği dönem içerisinde Ödüllü Baskıresim Sergilerinin bir yada birkaçında jüri veya katılımcı olarak yer almış sanatçılardan seçilen örneklem içerisinde, Prof.Dr. Süleyman Saim Tekcan, Prof. Aydın Ayan, Prof. Hayati Misman, Prof. Cuma Ocaklı, Prof.Dr. Güler Akalan, Prof. Hasan Pekmezci, Prof. Gören Bulut, Prof.Dr. Saime Hakan Dönmezer, Prof. Mümtaz Sağlam, Prof.Dr. Ulufer Teker ile görüşülmüş, sergilerle ilgili değerlendirme ve önerileri alınmıştır.

Bu görüşmeler ile amaçlanan; sergilerde bir şekilde yer almış (ödül, mansiyon, sergileme, jüri) o günlerde mesleğinin ilk yıllarında olan sanatçı veya sanat öğrencisi olup bugün ise unvan almış sanat eğitimcisi olan insanların gözüyle konunun farklı açılardan değerlendirilmesidir.

Araştırmayı derinlemesine irdelenmeye yönelik sanatçılara sorulan soru şu şekildedir: *"Viking Ödüllü Baskıresim Yarışmalarına katılmış birisi olarak sergileri ve dönemin sanat ortamını değerlendirebilir misiniz. Türkiye'deki Özgün Baskıresim alanı açısından düşünüldüğünde sergilerinin sanat kalitesine ve sanatçı motivasyonuna ne gibi etkileri olmuştur?"*

Bu soru ile Ödüllü Baskıresim sergilerinin sanatın kendisine, sanatçısına, sanat öğrencisine ve toplum eğitimine ne katkı sağladığının cevapları aranmıştır. Verilen cevaplar aşağıdaki gibi şekillenmiştir:

Prof. Hasan Pekmezci;

"Alanı ne olursa olsun; prestijli yarışmalar, seçkin ve yetkin jüriler aynı zamanda katılımcı sayısına ve kaliteye de doğrudan etki eder. Bu nedenle katılımcılar çok özel çalışmalar sonucu ortaya koydukları eserlerle bu yarışmalara katılmaya başlamışlardır. Örneğin, ben neredeyse bir yıl önceden bu yarışmalar için çalışmalar yapıyordum. Pek çok projeler geliştirmenin, fark yaratacak konu ve kompozisyon arayışlarının içinde oluyordum. Şimdi geriye dönüp baktığımda o zamanlar çok araştırıcı, teknikleri ve boyutları zorlayıcı çalışmalar yaptığımı görüyorum. Hatta ''iyi ki böyle bir yarışma olmuş da bu çalışmaları ortaya koyabilmişim'' dediğim işlerim var.

Şunu da söyleyebiliriz o günler için. Devlet Resim ve Heykel sergilerinde daha önce boya resmi, baskıresim ayrımı yapmadan beş resim ödülünden birini baskıresme vermek gibi örnekler olmuştu. Ancak Viking'in alana getirdiği yeni sistemden sonra Devlet Sergileri, Baskıresim ve resim olarak ayrı ayrı düzenlenmiş ve ayrı ayrı ödüllendirilmiştir. Örneğin, resimde 5 ödül veriliyorsa, baskıresimde de 5 ödül verilmiştir. Sergi kataloğu, plaketler, ödüller ona göre düzenlenmiştir.

1939'dan başlayarak, 1960'lara kadar Devlet Resim ve Heykel Sergilerinde baskıresme gerektiğince yer verilmediği görülür. Bu tarihten sonra birer ikişer katılım başlamışsa da ve hep ödüllendirme dışında tutulmuştur.

1960'lı yılların başlarından itibaren İstanbul'da Mustafa Aslıer ile Ankara'da Mürşide İçmeli'nin gravür alanında; sonlarında da İstanbul'da Süleyman Saim Tekcan'ın serigrafi alanında yoğun çabaları ile baskıresmin sınırlı da olsa ilgi görmeye başladığını söylemek gerekir.

Devlet Resim ve Heykel Sergilerinde 1980'lerden başlayarak baskı alanında da ödül verilmesiyle baskıresimde ivme artmıştır. Ayrıca bütün Eğitim Enstitülerinde baskı atölyeleri kurulması girişimleriyle alana bir ilgi başlamıştır. 1982'den sonraki üniversite yasasından sonra her üniversitede Güzel Sanatlar Fakültesi girişimi ile baskı alanı da gündemde yer almıştır. Çok sayıda sanatçı bu alanda ön plana çıkmıştır. Bugün baskı tekniklerinin her alanında eser veren, uluslararası başarılar kazanmış pek çok sanatçımız bulunmaktadır.

Viking Baskıresim Yarışması böyle bir ortamda devreye girmiş, bağımsız bir sergileme, bağımsız bir ödüllendirme bu alana ilgi duyanları heyecanlandırmaya yetmiştir. Bu tutum bir anlamda alanın kimliğini tanıma, buna ilgi duyanları onurlandırma anlamına da gelmiştir. Bu zamana kadar resim alanının egemenliği altında kalmaktan kurtulmanın ve yeni kimliği ile ses getirmenin onuru.

Bu nedenle Viking yarışmaları çok ilgi görmüştür. Buna paralel olarak baskıresim; satın alınabilen, satın almaya değer görülebilen bir eser muamelesi görmüştür ki bana göre en büyük katkısı budur."(Hasan Pekmezci ile Kişisel iletişim,30 Mart 2013,Ankara).

Prof. Gören Bulut;

"Baskıresme çok büyük bir ivme kazandırdı, sanatçılar açısından da iyi bir motivasyon sağladı. Her işte marifet iltifata tabidir, diye bir atasözü var. Siz eğer yüzlerce baskı yapıp ta kenarda çekmecenin içerisinde tutuyorsanız, bir süre sonra başka iş yapmak istemezsiniz. Yaptığınız sanat bir yerde kapalı kalıyorsa, insanlara kitlelere ulaşmıyorsa zaten bir anlamı yoktur. İnsan paylaşmak ister, ben bunu yapıyorum ey insanlar, bakın böyle şeyler yapıyorum, siz ne diyorsunuz, demek ister. Resmi sergiye çıkardığınızda astığınız zaman, aslında sizde buna katılıyor musunuz, güzel mi, size keyif veriyor mu diye sormuş oluyorsun. Sergi açtığında insanlarla özdeşleştiğin zaman; onlarla belli bir noktada buluştuğun da, sanatın bir anlamı olur. Yoksa bu iş çalışmanı gizli bir yerde tutarak olmaz. Ne yaparsan yap, dünyanın en iyi resmini yapsan bile; insanlara ulaşmadığı sürece, dönüşüme girmediğinde bir anlam ifade etmiyor. O nedenle baskı sanatçıları için Viking sergileri önemliydi.

Sergilerden sonra yavaş yavaş bazı büyük firmalar otellere baskıresim almaya başlamıştı. Bu belli bir oranda resmin satışını getiriyor tabi. İnsanlar bir pentür koymaya kalksa, çok para verecekti. Buna karşılık odalarına 10-15 baskıresim koydu."(Gören Bulut ile Kişisel İletişim,24 Nisan 2014,İzmir).

Prof. Mümtaz Sağlam;

"Viking baskıresim yarışmasına katıldığım dönemde öğrenciydim. 1980'li yılların ilk yarısında askeri darbe sürecinde ötelenen sanat ve kültür etkinlikleri, kendini yeniden biçimleme arayışlarına girmişti. Çünkü bazı çekinceler nedeniyle o dönemde tüm yarışmalı sergilerin konusu Atatürk ile ilgiliydi. Viking serbest konulu, sivil hayata geçiş belirtilerinin hissedildiği bir dönemde özel bir teknik ile üretilen resim üzerine düzenlenen sergi ve yarışma fikri bize çok heyecan vermişti. Anımsadığım kadarıyla ilk Viking Baskıresim Sergisi etkili ve büyük bir çeşitlilik sunan bir kapsama sahipti. Ayrıca; baskıresim türlerini, tuval resmine oranla daha samimi bulduğumuzu, ya da kendimizi daha iyi ifade edebildiğimiz, bazen hatalı uygulamaların estetik vurguya dönüşebildiği deneysel, çekici ve coşku veren bir teknik olarak çok sevdiğimizi söyleyebilirim.

1980 yıllarda Özgün Baskıresim alanı özellikle Mürşide İçmeli ve Mustafa Aslıer ile başlayan gelişim hamlesinin yeni aşamalarını yaşıyordu. Süleyman Saim Tekcan'ın metal gravürleri ve ipekbaskılarıyla iyice cazip hale gelen bu alanda, neredeyse sanat yapan tüm kesimin özgün tavrını yansıtan baskıresim denemesinin içine girmiş olması çok önemlidir. Söz gelimi Sabri Berkel'in işlerini baskıresim olarak görmenin beni çok heyecanlandırdığını burada belirtmem gerekir. Öncesi çok güçlü olmayan bir üretim alanında, 80'li yıllarda yaşanan radikal dönüşümün çok etkili ve düzeyli örneklerle bizi karşılaştırdığı bir gerçektir. Aynı yıllarda Stuttgard Dış İlişkiler Enstitüsü'nün İzmir'de düzenlediği Çağdaş Alman Sanatı sergilerinde

izleme şansı bulduğumuz büyük boyutlu, çok renkli ve etkili, usta işi örneklerin bizdeki heyecanı teşvik ettiğini de söylemek doğru olacaktır. Bu arada, baskıresim alanında Atilla Atar, Hayati Misman, Hasan Pekmezci, Hayri Esmer gibi üretim yoğunluğunu bu alana yöneltmiş isimlerin sağladığı katkıyı da burada anmalıyız.

Viking baskıresim sergilerinin yarattığı etkinin motivasyonumuzu olumlu yönde etkilediği açıktır. Genç sanatçıların çok yönlü düşünmesini, her desen ya da resim uygulamasının baskı teknikleriyle nasıl değerlendirilebileceği fikrini canlı tutmasını bu olumlu etkinin sonuçları olarak gördüğümü ve genç sanatçıları daha yoğun ve alternatifleri olan bir üretime sevk ettiğini düşünüyorum."(Mümtaz Sağlam ile Kişisel İletişim, 20 Mayıs 2014, İzmir).

Prof. Dr. Ulufer Teker;

"Viking baskıresme yönelik yarışmaydı. Hatırladığım kadar o dönemlerde yarışmalara ilgi fazlaydı. Viking'inde belli bir alana yönelik olduğu düşünülürse katılımı oldukça iyiydi. O senelerde grafik tasarım alanı yeni yeni tanınmaya başlamıştı. Bu sergilerde sanatsal ifade aracı bir teknik olarak baskıresim kullanılıp, çok iyi yapılmış eserleri bir arada görebilirdiniz. Bu durum insanları etkiliyor tabi. Biz jüri olarak ta çok fazla çalışmanın içerisinden eleyerek seçmiştik. Seçilmiş iyi işi sergilemek mutlaka başka işlerdeki kaliteyi de etkiler. İzleyicinin standardı yükseliyor. O gün için genç bir sanatçı olarak, benim olduğum sergi jürisinde falan günümüzde marka isimler olmuş çok değerli hocalarımız vardı.

O günlerde bizim 9 Eylül Güzel Sanatlarda okuyan öğrencilerin neredeyse birçoğu yarışmalara katılıyordu, öğrenci olarak yarışmalarda sergileme alanda çok vardı. Bu durum alttan gelen ve katılmayan öğrenciyi etkiliyor tabi. Motivasyon olarak etkisi oluyor, derse ilgisi bakımından etkisi oluyor. Ayrıca mezun olduktan sonra ileriki yaşamlarında bunu bir alan olarak seçmeleri bakımından da etkili oluyor.

Şahsım adına bu sergilerin devam etmemesini çok büyük bir kayıp olarak görüyorum."(Ulufer Teker ile Kişisel İletişim,25 Nisan 2015, İzmir).

Prof. Dr. Saime Dönmezer;

"O yıllarda baskı sanatları Türkiye'de yeni yeni tanınan bir branştı. Hocalarımız o günlerde Gazi de yoğun çalışıyorlardı. Dönem şartları içerisinde böyle bir yarışmanın olması baskıresmin gelişimi açısından çok önemliydi. Bizim öğrenci olduğumuz bir dönemdi ve yarışmalara katıldık. Kendi alanımızın yarışması olması açısından önemliydi. Devlet resim heykel sergilerinde de vardı ama onda bir dönem

ayrı tutuldu, sonra birleştirilmişti resimle, şuan ayrı galiba tekrar. Şimdi de ortak jüri değerlendiriyor. O dönemde sadece baskı sanatçıları sizi değerlendiriyordu. Bu nedenle de şansımız artıyordu. Yarışmalarda pentürle, yağlıboya ile bir arada olduğunuzda her zaman önce dikkate alınan yağlı boya oluyor. Biz her zaman geri itilen bir grup oluyorduk. Bizim açımızdan çok önemliydi Viking Sergileri.

Bu yarışmalar bizleri çok motive ediyordu. Düşünün ki ben o zaman 3.sınıfta serigrafiyle uğraşıyorum, hepimiz sergiye heyecanla hazırlanıyoruz. İlk eserimi göndermişim. Yani eser demekte belki doğru olmaz, sonuçta öğrenciyiz daha. O yıl sergileme almıştım. Sonra 4.sınıfta tekrar katıldım, yine sergileme aldım. Sonra mezun olduk. Üniversiteye giriş sürecim oldu o dönemde.. Sonraki yıllarda devam etseydi, hedefimiz ödül almak olacaktı. Hepimizin hedefi oydu zaten. Eserlerinizin sergilenmesi bir noktadan sonra artık size yetmemeye başlıyor. Daha yükseğe çıkmak istiyorsunuz. Sonra Viking Sergileri birdenbire açıldığı gibi ortadan yok oldu. O günlerde çok güzel bir motivasyonu yakalatmıştı. Hani derler ya dadı damağımızda kaldı.

Kalite olarak düşünürsen tabi şöyle bir durum var. Viking sergileri sadece İzmir'de olmuyordu. Çıkış İzmir ama İstanbul ve Ankara'da da sergileniyordu. Belki bir süre sonra uluslararasına dönüşmesi gerecek bir yarışmaydı. Sonuçta çok iyi bir izleyici kitlesine ulaşıyordu. Bu illerde sergilerin açıldığı yerler hep kaliteli büyük yerlerdi. Devlet galerileri ve müzeler oluyordu. Bu anlamda eserinizi birçok insana ulaştırmış oluyordunuz. Alttan gelen sanat öğrencileri de birçok çalışmayı, yani birçok sanatçıyı bir arada görüyordu. Devam edip ulusalken uluslararası olsaydı, hem dünyadaki diğer sanatçıların eserleri Türkiye'de bir araya gelecekti, hem de bizim sanatçılarımızın eserleri dünyaya açılacaktı. Buda çıtayı daha çok yükseltirdi."(Saime Dönmezer ile Kişisel İletişim, 15 Mayıs 2014, Eskişehir).

Prof. Hayati Misman;

"Bu seksenli yıllar bizim sanata en yoğun ilgi gösterdiğimiz tarihlere isabet ediyor. Benim yarışmalara falan çok katıldığım dönemler. Bu yıllar Viking, Dyo, DRHS'den çok ödüller aldığım zamanlar.

Özgün baskıresim o dönemlerde hep ikinci evlat muamelesi görüyordu. Genelde büyük resim yarışmaların arasına sıkıştırılıyordu. Örneğin Dyo, bir resim yarışmasıdır, onda özgüngünbaskı araya sıkıştırılmıştı. Devlet sergilerinin adı Devlet, Resim, Heykel Sergisi; ondada içerisine bir parantez açıp içerisine özgün baskıyı koymuşlardı. Bizde o arada bunlara sığınıyorduk. Derken Dyo(Yaşarholding) kendi formatı dışında tamamen özgün baskı alanını içeren bir Viking özgün baskı yarışması düzenledi. Bizde büyük heyecanla bu yarışmalara katıldık.

Benim bu sergilerde olmam da gerekiyordu. Çünkü biz baskı sanatlarına gönül vermiştik, bunları da destekledik, hem resim vererek, hem jüri olarak. Kurum içi nedenleri bilmiyoruz ama sonra kesildi sergiler.

Bu sergiler özgün baskının başlı başına bir değer olduğunu ortaya çıkarmıştı. Bu işi yapan sanatçılarda bu nedenle destekliyorlardı. Hem de özgün baskının artık kendini kabul ettirmiş gibi bir esprisi olmuştu, yani yağlıboyanın dışında özgün baskıda başlı başına bir resimdir diye.

Resmin geneli içerisinde katkısı ne düzeydedir bunu bilemem. Çünkü dört yıl çok uzun bir süre değil, bütün resmin tarihi gelişimi içerisinde. Katkısı olmuş mudur, mutlaka oldu, ama ne kadar.

Şöyle bir durumda var. Bu sergiler il il dolaşıyor. Buna hevesli olan sanatçı ve öğrenciler birçok iyi işi bir arada görüyor. Yani bir nevi sanat ürünlerinin çeşitlenmesi. Kalitesine de etkisi oluyor tabi. Baskı sanatı kendi kişiliğini ortaya koymuş oldu, bir anlamda.

Motivasyon açısından da katkı sağlamıştır. Kendi şahsım adına benim Almanya'dan yeni geldiğim dönem. Çok çalışıyordum, çok ta hevesliydim. Sergilerin bu çalışmam içinde beni teşvik edici, bana katkı sağlayan durumu oldu. Çünkü oraya katılmak için iyi işler üretme gayreti içerisinde oldum. Bu benim durumum sanatçının kendi kişiliğini bulma süreci, yaptığı işle ilgili bir şey. Devamlı çalışmak gerekiyor. Bunu da ne teşvik ediyor?; birincisi yaptığınız işin satışı, ikincisi yarışmalar. Bunlara katılıyorsunuz. Her yarışma her ödül senin bir sonraki yaptığın işin daha iyi olması gerektiği gibi duyguya sevk ediyor. Motivasyon bu bence.

Özellikle gençlerinde birçoğu heveslendi. İyi işlerde ürettiler, kendi aralarında yarışmaya başladılar. Sadece kendileriyle değil arkadaşlarıyla da. Öğrenci biliyor ki; ben bir yarışmaya giriyorum, kaliteli iyi iş yapmalıyım. Bu motivasyonla hazırlandılar.

Ödül almak sadece yaptığın işi değerlendirmek açısından değil, aynı zamanda sana da bir sorumluluk yüklüyor. Daha sonraki çalışmalarda, bu geçmişinde ödül almış biri denildiği için çıtayı yükseltmen gerekiyor. Bu ödüller psikolojik bir baskı kurar, diğer taraftan da insanın hoşuna gider. Böyle karmaşık bir etkisi var. Hem sorumluluk yüklüyor, hem motive ediyor.

Bu sergilerin ödülü de, mansiyonu da içindeydi. DYO örneğin bir yarışma yapıyor, ödül olarak resme 10 lira veriyorsam, özgün baskıya 3 lira veriyorum diyor.

Viking farklıydı o anlamda, ödülü de mansiyonu da ayrı iyi bir sergiydi. Kalite olarak seçilmiş işlerin olduğu bir sergilerdi. Bu nedenle baskı sanatlarına katkısı inkar edilemez. Bizde başka sanatçıları heveslendirmek bakımından bunları destekledik.

Maalesef oldu, geçti gitti. Türkiye'de herşey çok iyi kurumsallaşamıyor. Kurumsallaşanlarda çok iyi devam ettirilemiyor. Birisinin yaptığını birisi bozuyor. Bu sergilerin arkasından büyük kurumlar vardı ama yetmedi. Oysaki o günden bugüne devam ettirilmiş olsaydı, Türk Baskıresim Sanatının bugün ki durumu daha farklı olurdu."(Hayati Misman ile Kişisel İletişim, 9 Mayıs 2014, Ankara).

Prof.Dr.Güler Akalan;

"1980'li yıllarda Devlet Resim ve Heykel Sergisi ile birde DYO Resim Yarışması vardı. DYO'nun yan kuruluşu olarak Viking Baskıresim Yarışmasının açılması bu alanda çalışan sanatçılar ve akademisyenler için isimlerini duyurma, yeni yaptıkları çalışmaları paylaşma alanı bulma açısından çok önemliydi. Hele birde katalog basılması bellek açısından etkili olmuştur.

Sanat kalitesine çok büyük etki ve katkısı olmuştur baskıresim açısından. İzleyiciler en azından tual resmi ile baskıresmi birbirinden ayırmayı, eserin sayı sınırlaması ile özgünlüğünü kaybetmeyeceğini öğrenmeye başlamışlardı. Sanat ve sanatçı desteklenmiş, fiyatların daha uygun olması nedeniyle orijinal baskıyı izleyici evine, ofisine almaya başlamıştı. Sanatta sirkilasyon ve paylaşım artmıştı.

O dönem için mutlaka sanatçı motivasyonuna etkisi olmuştu ve sanatçılar bir diğer yarışma için o günden itibaren hazırlanmaya ve yeni tekniklerini, yeni buluşlarını sunmaya başlamıştı. Bu anlamda yeni araştırmalar her teknikte farklı tatlar ortaya çıkarır, buda alanın zenginleşmesini sağlar."(Güler Akalan ile Kişisel İletişim,9 Mayıs 2014, Ankara).

Prof. Aydın Ayan;

"Ben 1977 de akademiyi bitirdim. Viking Baskıresim Yarışmaları onun bir süre sonrasında başladı. DYO daha öncesinde ege yöresinde başlatmış olduğu resim yarışmalarını tüm Türkiye'ye yaygınlaştırmıştı. Yine DYO'nun girişimiyle bildiğim kadarıyla Aliağa'daki Viking tesislerinde kağıt ve selülozla bağlantılı olarak, baskının kağıtla bağlantısı üzerinden sanatsal yönünü öne çıkarmaya başladılar.

Zaten DYO'nun hem resme hem de özgün baskıresme böyle bir ilgisi vardı. Birileri de; kim yapmışsa ömrü uzun olsun, sağlıklı olsun diyorum. Herhalde akıl vermiş onlara; iyi ki de vermiş o aklı ve güzel bir gelenek başlattılar. O bir süre devam etti. Bende hatırladığım kadarıyla iki ayrı yıl birkaç özgün baskıyla o yarışmalara, sergilere katıldım. Birinde mansiyon, bir tanesinde de "kuş yemi satıcısı" isimli çalışmam ile başarı ödülü almıştım. Birkaç baskı vermiştim. O arada

keyifli sergilerde oldu, küçük kataloglarda bastılar. Onlarda elimizde belge olarak duruyor. Sonrasında devlet sergileri ve bazı başka sergilerde o gelenek bir şekilde sürdü.

Viking zaman olarak maalesef ki çok uzun sürmedi. Dört senelik bir süre devam etti. Geriye dönük düşünürsek Türkiye'de Leopolt Levy'den, Sabri Berkel'den, akademiye kadar çok uzun bir geçmişi var. Ayrıca Gazi ve diğer kurumlar var. Fakat dört yılda çok ses getirmişti, ama etki alanı olarak, bütün genel tarih serüveni içerisinde etkisi zayıf kalır, tabi.

Eskiden beri boya resmin her zaman baskıya göre ağırlığı olmuştur. Baskıresim resmin hep destekleyicisi olarak görülmüştür. Yanlışta değildir, kardeşidir ama küçük kardeşidir.

Viking ile DYO ve DRHS birebir aynıdır diyemem. Ama Viking kendi misyonu açısından çok önemli bir şey başlattı. Bir şeyi başlatmış olmak çok önemlidir. O anlamda Viking'in önemi çok büyüktür.

Sanatçı motivasyonuna kesinlikle etkisi olmuştur ama. Hem bana hem tanıdığım bazı arkadaşlarıma. Bazıları yeni mezundu, bir kısmı resim yapan sanatçılardı. Epey sene önce mezun olan kişilerdi. Viking onlar için özel bir anlam taşıdı, yarışmaya katılmak yaptıkları işleri sergilemek önemliydi. Çünkü işi yaparsın, kendinle işin baş başa kalır ya da açtığın zaman sergini köşeye koyarsın baskıyı. Ama farklı üretimleri, farklı ellerden çıkma baskıresimleri Viking gibi tanıtımını iyi yapan, kataloğunu iyi yapan, sergilerini iyi yapan bir kurumla yan yana görünce hem kendinle hesaplaşma adına, hem Türk Özgün Baskıresim ortamına genel olarak baktığımızda farklı bir hesaplaşmayla karşı karşıya geliriz. Çok keyifli bir şey olur bu. Viking'in böyle bir rolü olmuştur, küçümsenemez.

Ben Viking baskı resim yarışmasının ya da o geleneğin başlatıcılarına geriye dönük olarak teşekkür edip, şükranlarımı bildirmek isterim. Ama birilerine de teessüflerimi bildirmek isterim. Çünkü DYO'daki resimlerle nasıl bir müze kurulmuşsa, Viking baskı resim yarışmalarındaki eserlerden oluşan bir müze de kurulabilirdi. Geriye dönüp baktığımızda ülkemizdeki baskı resimdeki zincirin halkalarını görebilirdik."(Aydın Ayan ile Kişisel İletişim, 23 Mayıs 2014, İstanbul).

Prof. Dr. Süleyman Saim Tekcan;

"Kesinlikle olmuştur diyebilirim, devam etseydi çok daha iyi olurdu tabi. Türkiye'de ki şuan sanat piyasası içerisinde baskı sanatlarının, teknik olarak en üst

düzeyde olduğunu söyleyebilirim. Nedeni de şu; baskıresim kendi kurallarını getiren birşeydir. Boya resmi yapan kişi tualin üzerine çoğu zaman hangi rengi süreceğini bilmez. Plastikten yağlıboya ya kadar her boyayı sürer. Sonra bakarsınız dökülüyor.

Eğer siz baskı yapacaksanız, kağıdınızı doğru seçmek zorundasınız, metalinizi doğru seçmek zorundasınız. Birde sistem içerisinde eğer o tekniği doğru bilmiyorsanız, zaten yaptığınız iş çöpe atılır. Bu nedenle baskı sanatlarında uluslararası platformlarda birçok sanatçımızın, ödüller alması, başarılı olması; tekniğin iyi kullanıldığını iyi öğrenildiğini gösterir.

Bu açıdan Viking bu alanda atılmış küçükte olsa güzel bir adımdır. Sanatçıların iyi işler yapmasına; kendilerini ortaya koymak için çıtayı yükseltmelerine etki etmiştir. Bir defa deneysel tarafı olan bir şey, baskı sanatları. İnsanlar ürettikleri işin bir biçimde görücüye çıkmasını isterler. Görücüye çıkma işi de bu sergi ve yarışmaların olmasıyla mümkün olabiliyor. Bunlar bence o yıllarda çalışmayı körükleyen, üretimi destekleyen önemli etkenlerden bir tanesiydi.

Düşündüğümde mesela, “kağıdın gelişimiyle ilgili Türkiye’de bellek var mı diye araştırırsanız,” doğru düzgün bir bilgi bulamazsınız. O nedenle bu tarz çalışmalar, doktoralar, araştırmaların her biri bellek çalışması oluyor. Bu nedenle önemli görüyorum.

Türkiye’de çok sağlıklı şartlarda eser korunan müzeler yok. Ülkemizde her önemli konunun bir müzesi olması lazım. Bizde o kadar çok uygarlık var ki hiçbirinin iyi bir müzesi yok var olan. Resim heykel müzelerimiz iyi durumda değil.

Viking bu anlamda her şeye rağmen sanatta bir bellek olma adına sadece baskı sanatlarına yönelik dört tane yarışma yaptı. Bunlar bile tarihe kalacak önemli bir nottur.” (Süleyman Saim Tekcan ile Kişisel İletişim, 23 Mayıs 2014, İstanbul).

Prof. Cuma Ocaklı;

“Yaşar grubunu bu anlamda takdir etmek lazım. O günlerde danışmanları kim idiyse. Türkiye’de devlet kamu olarak o güne kadar tek başına bir baskı resim yarışması yapmamıştı. Viking bu anlamda ilk sivil kuruluştur. İlk olarak başarılı bir şekilde baskı resme yönelik başlamış olan birçok sanatçıya coşku verdi. Devam ettirselerdi gelecekte çok nezih bir baskı resim müzeleri olurdu. Kim onları vazgeçirdiyse hata yaptı. Yıllar sonra jürileri oldum, hala DYO da jüri üyesiyim.

Onlara da bunu hep söylemişimdir. Siz bir dönem ötekilerden farklı bir şey yapmıştınız ama devam ettirmediniz diye.

Yaşar (Durmuş Yaşar) da sanata yatırımı Türkiye'de ilk farkedenlerdendi. Çünkü oda Almanya'dan gelmişti. DYO boyalarının sahipleri yani. Hareket çok güzeldi. İmkânları şirketler olarak inanılmaz boyutlardaydı. Ama bu yarışmalardan vazgeçtiler yazık oldu. Ne olurdu ki, bu sergilere harcanan para 3-5 lira olurdu. Bütün serginin jürisi, takdimi falan çok tutmazdı. Aslında buna sebep genelde hepsi gibi baskıresmin kendisine para olarak dönmesinin azlığıdır. Sonuçta bunlarda tüccar insanlar, bu açıdan düşünmek zorunda. Yağlıboya tabi kolay piyasa buluyor.

Fakat bu devamlılığı olan etkinliklerde bir toplumsal bellek oluşturduğu için konu halı olmuş, kilim olmuş, resim olmuş, baskıresim olmuş çok da önemli olmamalı. Bunlar bir bellek olarak yazılı dünyada bir belgedir.

Sergiler önemliydi, neden biliyor musun. O zamanlar biz eğitimin yılsonu itibari ile resimleri bu yarışmalara verirdik. Yeni sezon başladığında, o zamanki çıkan gazete ve dergilerde yapılan yarışmaların sonuçlarını takip ederdik. Resmimiz sergilenirse övünürdük. İnsanlar bizi adam yerine koyardı. Bu yarışmalardaki o etkileri hiç yatsımamak lazım.

Viking'de dahil bu yarışmalara katılıp, resimleri verdiğimizde bizim ödüllerimiz kariyer demekti. Şimdi ise öyle bir şey yok artık. Şimdi sokakta kim daha çok resim satıyorsa o kıymetli. Bu işleri kıymetsizleştirdiler.

Baskıresim o zamanlar para getirmiyor diye çok çalışılmamıştı. Ta ki Hayatiler, Süleyman Saimler, Mürşide Hanımlar otellere şuraya buraya baskı koyuncaya kadar. Sonra hareketlenip, canlandı baskıresim. Yani bu işlerde ekonomi hayatı belirliyor diyebiliriz.

Ben ilk baskı resimleri yaptığım zamanları hatırlıyorum, o dönemki sergilerimi gerçekten farklıydı, 70'lerde falan. Buradan gittik İstanbul'a sergi açtık, bekliyoruz bir tane satılsın diye. Vicdansızlar bir tane alan olmadı. Sonra zamanla döndük dolaştık tual resme. Yalan söylemeye gerek yok, Türkiye'de tual resmi satıldığı için, onay bulduğu için devam etmiştir. Yoksa ben hala baskıresimlerimi çok önemserim. Şuanda bile yağlıboya resimlerimde baskıresimlerimin tatlarını görebilirsin." (Cuma Ocaklı ile Kişisel İletişim, 25 Nisan 2015, İzmir).

SONUÇ

1983-1986 yılları arasında dört kez düzenlenmiş olan Viking ödüllü baskıresim sergilerinin, Türk Baskıresim Sanatının gelişimim açısından geçmişte önemli bir misyon üstlenmeye çalıştığı görülmektedir.

Viking Ödüllü Baskıresim Sergileri ortaya çıkışından itibaren özellikle bir şekilde baskı yapma imkanı bulabilen veya serbest yaşamında baskıresim eserler üreten sanatçıların tamamına yakınından katılım noktasında destek görmüştür. Ayrıca sanat kurumlarında görev yapan hocaların öğrencilerini bu yarışmalı sergilere yönlendirdiği o dönemde öğrenci olan sanatçı beyanlarından ve diğer sanatçıların söylemlerinden anlaşılmıştır.

Viking Baskıresim Sergileri düzenlendiği yıllar içinde konu yönelimi olarak döneminin sosyo politik ortamından çok etkilenmemiş, sanatçılar kendi sanatsal eğilimlerinde özgürce eserler ortaya çıkarmış ve sergilemişlerdir.

Kısa sayılabilecek bir tarihsel geleneğe dayanan batı etkisindeki baskıresim sanatımızın yakın dönemlerdeki gelişim evreleri göz önüne alındığında Viking Baskıresim Ödüllü Sergileri'nin Özgün Baskıresmi özendirici ve destekleyici yönde bir işlevi gündeme getirdiği, sonraki yıllarda bu işlevin ağırlıklı bir değer taşıdığı çalışmayla anlaşılmıştır.

Görüşme sanatçılarının Viking Baskıresim Sergileri hakkında genel değerlendirmelerine bakıldığında; sergiler için bütün sanatçıların ortak fikri baskıresmin sanat etkinliklerinde bende varım diyebilmesi adına çok değerli ve önemlidir. Çünkü baskıresmin yaygınlaşması ve başlı başına bir değer olduğunun anlaşılması, kimlikli bir anlatım yöntemi olduğunun kabulü hususunda sergiler alana çok fayda sağlamıştır. Sanatçıların da belirttiği gibi o döneme kadar baskıresim hep diğer yarışmalarda boya resmin yanında sığıntı olmuş, ödüller sembolik verilmiştir.

Günümüzde de ülkemizin düzenli en kurumsal sanat faaliyeti olan Devlet Resim Heykel Sergilerinin durumu ortadadır. Araştırma katılımcısı sanatçıların bir kısmı bu duruma sebep olarak, dünyadaki sanatsal faaliyetlerin format değişimine günümüzdeki köklü sanatsal faaliyetlerin ayak uyduramamasını göstermişlerdir.

Baskıresim kendi yöntem ve uygulama kuralları olan bir sanat alanı olarak boya resimden farklıdır, böylede düşünülmelidir. Günümüzde de dünyada uluslararası baskıresim yarışmaları bu manada diğer sergi uygulamalarından ayrışmaktadır. Öncelikle teknik kuralları, taşınması, çalışma boyutu ve sergileme şekli farklı olan bu alan yavaş yavaş kendi içinde ortak noktalarda birleşerek evrenselleşmektedir. Geçmişte pentür benzeri şaşalı sergi formatlarının beraberinde getirdiği problemler nedeniyle artık baskıresim sergileri mini print uygulamalarına kaymıştır.

Diğer bir husus, Viking baskıresim sergilerinin köklü yarışmalı sergilerdeki baskıresim alanına etki durumudur. Sanatçı diyaloglarından anlaşılacağı üzere baskıresim sergilerinin DYO ve DRHS sergilerinde baskıresmin önemsenmesi ve ayrı bir alan olarak ödüllendirilmesine direkt olmasada dolaylı bir yansıması olmuştur. En azından diğer yarışmalara bu alanın kendi sergilerine daha fazla girmesi gerektirdiğini düşündürmüştür, bir baskıresim anlamda bende varım demiştir.

Viking'in fikir olarak ön planda olması ve bir örnek olarak bulunması, bağımsız bir tür olarak ta özgün baskı yarışması da yapılabiliyormuş düşüncesini ortaya çıkarması noktasında önemlidir. Bu konuda ayrı bir ödül verilebilirmiş fikrinin doğmasında etkisi olduğu görülmüştür.

Tarihin her döneminde beceriler önemli görülmüş ve ödüllendirilmiştir. Bunlar insanoğlunun emeğine ve yaratıcılığına saygıyı yükseltmek içindir. Sanat ve kültür hayatı bir toplumun statüsünü belirler. O nedenle en büyük hükümranlar yanlarında en iyi düşünürleri, en iyi sanatçıları bulundurmuşlardır.

Türkiye'de bu sergiler devam ettirilseydi, sonuç olarak günümüzde baskıresim alanında yıl yıl geriye dönük zincirin halkalarının görülebileceği ve alanda toplumsal bir sanat belleği oluşturulabilirdi düşüncesi usta sanatçıların oraya koyduğu diğer bir görüştür. Sanatçılar bu bellek oluşturma fikrinin ilerde çok nitelikli müzeler oluşturulmasını sonucunu da beraberinde getireceğini belirtmişlerdir. Tarihsel perspektifle belirli standartları elde etmiş ve sanatsal anlamda nitelikli eserleri bir günde toplamanın mümkün olamayacağı gerçeği önemlidir. Sanatsal açıdan sosyal belleğin tarihi gelişim ve perspektifinden bahsedilecekse benzeri faaliyetlerin nedenli önemli olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

KAYNAKLAR

Artut, Kazım. Sanat Eğitimi Kavramları ve Yöntemleri. (6.baskı). Ankara: Anı Yayıncılık, 2009.

Aslıer, Mustafa. *"Grafik Sanatlar"*. Sandoz Bülteni. Sayı:1. İstanbul, (1989):7.

Ayan, H.Müjde. Sosyolojik Açıdan Özgün Baskı Resim Sanatının Bugünkü Durumu ile İlgili Profesyonel Sanatçıların Görüşlerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul:Marmara Üniversitesi. 2007.

Dyo. 34. Resim Sergisi Kataloğu. İzmir, 2010.

Erbay, Fethiye. "Sanat Eğitiminde Müze ve Sanat Galerilerinin Önemi". Türkiye'de Sanat Plastik Sanatlar Dergisi. Sayı 48. Nisan (2001):26-29

Erol, Turan. "Devlet Resim ve Heykel Sergisi, 2003". 64. Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğu. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2003.

Esmer, Hayri. Türkiye'de Baskıresme Bakmak. Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları. No:76. Eskişehir. 2011.

Özsezgin, Kaya. DYO Yarışmalarının Katkısı İle Türk Resim Sanatında 30 Yıl. Yaşar Kültür Eğitim Vakfı Yayınları. Ankara: Ajans Türk Matbaacılık, 1997.

Pekmezci, Hasan. "DYO Resim Yarışmaları". Web.26.04.2013. [http://www.hasanpekmezci.com/dyo-resim-yarismalari]

Tansuğ, Sezer. Çağdaş Türk Sanatı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2005.

Toprak, Ecehan. Türkiye'de Özgün Baskıresim Sanatının Gelişimini Etkileyen Kurumlar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul:Marmara Üniversitesi.2009.

Turani, Adnan. "Devlet Resim ve Heykel Sergisi, 2002". 63. Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğu. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002.

Yasa Yaman, Zeynep. "Kültür Politikaları Açısından Sanat Ortamı". 4. Sanat Sempozyumu, Hacettepe Üniversitesi.(1994):155-161